

מגילת רות תחיית המתים

1. רות רבה (וילנא) פתיחתות סימן ג

ג ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב, (משלי כ"א) הפקפך הרך איש וזר וזך ישר פעלו: ... ר' אחא אמר הפכפך דרך, אלו ישראל, שנאמר (דברים ל"ב) כי דור תהפוכות המה, איש, (שופטים כ"א) ואיש ישראל נשבע, וזר, שעשו עצמם לפני הקדוש ברוך הוא כזרים שנאמר (הושע ה') בה' בגדו כי בנים זרים ילדו, וזך, זה הקדוש ברוך הוא שנוהג עמהם במדת ישר בעולם הזה ונותן שכרם שלם לעתיד כאומן העושה מלאכה באמונה אצל בעל הבית, באותה עעה אמר הקדוש ברוך הוא בני סרבנין הן, לכלותן אי אפשר, להתזרין למצרים אי אפשר, להחליפם באומה אחרת איני יכול, אלא מה אעשה להם הריני מייסון ביסורים, ומצרפן ברעבון, בימי שפוט השופטים הה"ד ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בארץ.

2. פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) רות פרק א

(ב) ושם האיש אלימלך. ר' יהושע בן קרחה היה דורש שמות אלימלך אלי תבא המלוכה, והזכיר שמו מלמד שהיה מיוחס משבט יהודה אעפ"י שלא נתייחס בכאן:

3. דברי הימים א פרק ד

כב ויזקיקו ויאשיו ויאש ושרף אשך בעלו למואב וישבי לחם והדברים עתיקים: כג המה היוצרים וישבי נטעים וגדרה עם המלך במלאכתו ישבו שם: ס

4. מסכת בבא בתרא דף צא ע"א

ת"ר: אין יוצאין מארץ לחו"ל - א"כ עמדו סאתים בסלע. א"ר שמעון: אימתי? בזמן שאינו מוצא ליקח, אבל בזמן שמוצא ליקח, אפי' עמדה סאה בסלע - לא יצא. וכן היה ר"ש בן יוחאי אומר: אלימלך, מחלון וכליון, גדולי הדור היו ופרנסי הדור היו, ומפני מה נענשו? מפני שיצאו מארץ לחוצה לארץ, ...ע"ב אמר רב חייא בר אבין א"ר יהושע בן קרחה: חס ושלום, שאפי' מצאו סובין לא יצאו, ואלא מפני מה נענשו? שהיה להן לבקש רחמים על דורם ולא בקשו, שנאמר: בזעקך יצילוך קבוציך... ויואש ושרף - אלו מחלון וכליון, ולמה נקרא שמן יואש ושרף? יואש - שנתיאשו מן הגאולה, שרף - שנתחייבו שריפה למקום; אשר בעלו למואב - שנשאו נשים מואביות; וישבי לחם - זו רות המואביה שביבה ונדבקה בבית לחם יהודה; והדברים עתיקים - דברים הללו עתיק יומיא אמרן, [דכתיב: +תהלים פ"ט+ מצאתי דוד עבדי, וכתיב: +בראשית י"ט+ שתי בנותיך הנמצאות]. +דברי הימים א' ד'+ המה היוצרים וישבי נטעים וגדרה עם המלך במלאכתו ישבו שם, המה היוצרים - אלו בני יונדב בן רכב שנצרו שבועת אביהם; וישבי נטעים - זה שלמה שדומה לנטיעה במלכותו; וגדרה - זו סנהדרין שגדרו פרצותיהן של ישראל; עם המלך במלאכתו ישבו שם - זו רות המואביה שראתה במלכות שלמה בן בנו של בן בנה, שנאמר: +מלכים א' ב'+ וישם כסא לאם המלך, וא"ר אלעזר: לאמה של מלכות.

5. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף צא עמוד א

אמר רבה בר רב הונא אמר רב: אבצן זה בעז. מאי קמ"ל? כי אידך דרבה בר רב הונא, דאמר רבה בר רב הונא אמר רב: מאה ועשרים משתאות עשה בעז לבניו, שנאמר: ויהי לו שלשים בנים ושלשים בנות שלח החוצה ושלשים בנות הביא לבניו מן החוץ וישפט את ישראל שבע שנים, ובכל אחת ואחת עשה שני משתאות, אחד בבית אביו ואחד בבית חמיו, ובכולן לא זימן את מנוח, אמר: כודנא עקרה במאי פרעא לי. תאנא: וכולן מתו בחייו. והיינו דאמרי אינשי: בחייך דילדת שיתין, שיתין למה ליד? איכפל ואוליד חד דמשיתין זריז. (סי': מלך אברהם עשר שנים שנפטר נתנשא לבדו.) אמר רב חנן בר רבא אמר רב: אלימלך ושלמון ופלוני אלמוני ואבי נעמי, כולן בני נחשון בן עמינדב הן.

6. דברים פרק כה

ה פי ישבו אחים נחדו ומת אחד מהם וכן אין לו לא תהיה אשת הפת החוצה לאיש זר בקמה ובא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה: ו והיה תפכור אשר תלד בקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל: ז ואם לא תפחץ האיש לקחת את יבמתו ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים ואמרה מאן בקמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה בקמי: ח ונקראו לו זקני עירו ודברו אליו ועמד ואמר לא חפצתי לקחתה: ט ונגשה יבמתו

אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו ונקתה בפניו ונענתה וקמרה פכה ועשה לאיש אשר לא יבנה את בית אהיו: ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל:

7. רמב"ן דברים פרק כה פסוק ו

(ו) וטעם והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת - איננו כפשוטו שיקראו הבן הראשון בשם המת ואובן או שמעון כמוהו, שהרי בבעז נאמר כן (רות ד י) ולא יכרת שם המת מעם אחיו ומשער מקומו, ולא קראו אותו מחלון. אבל הכתוב הזה על דרך האמת הבטחה, והנה הוא כפשוטו. וסמכו בו רבותינו (ספרי קנו, יבמות כד א) מדרש, שיהא גדול האחים מיבם, ושהאילונית אינה מתיבמת, וכן אשת הסריס ששמו מחוי. וזה כולו אסמכתא, כי האילונית ואשת הסריס מגופיה דקרא נפקי:

8. בראשית פרק לח

ויקח יהודה אשה לער בכורו ושמה תמר: ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ד' ונקמתהו ד': ויאמר יהודה לאונן בא אל אשת אחיך ויבס אתה והקס זרע לאחייך: וידע אונן כי לא לו יהיה הזרע וקהי אס בא אל אשת אחיו ושחת ארצה לבקתי נתן זרע לאחיו: וזרע בעיני ד' אשר עשה ונקמת גם אתו: ויאמר יהודה לתמר פלתי שבי אלמנה בית אביך עד יגדל שלח בני כי אמר פן ימות גם הוא כאחיו ותלך תמר ותשב בית אביך:

9. רמב"ן בראשית פרק לח

(ח) ויבס אותה והקס זרע לאחייך - הבן יקרא על שם המת, לשון רש"י. ואין זה אמת, כי במצות התורה נאמר גם כן (דברים כה ו) יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל, ואין היבם מצווה לקרא לבנו כשם אחיו המת, ואמר בבעז וגם את דות המואביה אשת מחלון קניתי לי לאשה להקים שם המת על נחלתו ולא יכרת שם המת מעם אחיו ומשער מקומו ותקראנה אותו עובד לא מחלון (רות ד י):

ועוד, שאמר וידע אונן כי לא לו יהיה הזרע, ומה הרעה אשר תבא עליו עד כי השחית זרעו מפניה אם יקרא שם בנו כשם אחיו המת, ורוב בני האדם מתאווים לעשות כן. ולא אמר הכתוב "ויאמר אונן" אבל אמר וידע אונן כי לא לו יהיה הזרע, כי ידיעה ברורה היתה לו בזה שלא יהיה לו הזרע:

אבל הענין סוד גדול מסודות התורה בתולדת האדם, ונכר הוא לעיני רואים אשר נתן להם השם עינים לראות ואזנים לשמוע. והיו החכמים הקדמונים קודם התורה יודעים כי יש תועלת גדולה ביבום האח, והוא הראוי להיות קודם בו ואחריי הקרוב במשפחה, כי כל שארו הקרוב אליו ממשפחתו אשר הוא יורש נחלה יגיע ממנו תועלת:

והיו נוהגים לישא אשת המת האח או האב או הקרוב מן המשפחה. ולא ידענו אם היה המנהג קדמון לפני יהודה. ובבראשית רבה (פה ה) אמרו כי יהודה התחיל במצות יבום תחלה, כי כאשר קבל הסוד מאבותיו נזדרז להקים אותו. וכאשר באתה התורה ואסרה אשת קצת הקרובים, רצה הקב"ה להתיר איסור אשת האח מפני היבום, ולא רצה שידחה מפניו איסור אחי האב והבן וזולתם, כי באח הורגל הדבר ותועלת קרובה ולא בהם, כמו שהזכרתי:

והנה נחשב לאכזריות גדולה באח כאשר לא יחפוץ ליבם, וקוראים אותו בית חלוץ הנעל (דברים כה י) כי עתה חלוץ מהם, וראוי הוא שתעשה המצוה זאת בחליצת הנעל. וחכמי ישראל הקדמונים מדעתם הענין הנכבד הזה, הנהיגו לפנים בישראל לעשות המעשה הזה בכל יורשי הנחלה, באותם שלא יהיה בהם איסור השאר, וקראו אותו גאולה, וזהו ענין בועז וטעם נעמי והשכנות. והמשכיל יבין:

10. רבנו בחיי

אשר לא יבנה. מכאן רמז שמצות היבום חסד הוא מאת הש"י, וזה לשון יבנה כלשון (תהלים פט) עולם חסד יבנה, וזהו שאמר קהלת (ח) ובכך ראיתי רשעים קבורים וכאו, והנה זה חסד לבלתי ידח ממנו נדח.

11. ירמיה פרק לא

(יב) אז תשמח בתולה במחול ובחורים וזקנים יתדו והפקתי אכלם לששון ונתחמתי ושפחתיים מיגונם: (יג) וירייתי נפש תלפנים דשן ועמי את טובי ישבעו נאם ידוד: ס (יד) פה אמר ידוד קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים חל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה פי איננו: ס (טו) פה אמר ידוד מנעי קולך מבכי ויעינה מדמעה פי יש שקר לפעלתך נאם ידוד ושבנו מארץ אויב: (טז) ויש תקנה לאחריהך נאם ידוד ושבו בנים לגבולם: ס (יז) שמוע שמעתי אפנים מתנודד: ספרתני ואוסר קעגל לא למד השיבני ואשובה פי אתה ידוד אלהי: (יח) פי אחרי שובי נתחמתי ואחרי הודעי ספקתי על ירף בישתי וגם נקלמתי פי נשאתי חרפת נעודי: (יט) הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשעיים פי מדי דברי בו זכר אוקרנו עוד על כן המו מעי לו רתם ארתמנו נאם ידוד: ס (כ) הציבי לך צינים שמי לך תמרורים שתי לבך למסלה דרף הלכתי שובי בתולת ישראל שבי אל עריה אלה: (כא) עד מתי תתחמקין הכת השוככה פי כרא ידוד חדשה פארץ נקכה תסוכב גבר: